

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 159.942 : 159.955

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13894911>

Модульна технологія вивчення основ інклюзивної педагогіки майбутніми вчителями музичного мистецтва

Ракітянська Людмила Миколаївна

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування Криворізького державного педагогічного університету, <https://orcid.org/0000-0003-3586-2754>

Прийнято: 03.09.2024 | Опубліковано: 29.09.2024

***Анотація.** У статті розглядається питання підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, до інклюзивного навчання учнів початкової школи. Акцентується на тому, що реформаторські зміни в системі початкової освіти, зокрема, введення інклюзивної форми навчання, висувають принципово нові вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх учителів, у тому числі і вчителів музичного мистецтва, здатних і готових професійно підходити до вирішення завдань інклюзивної освіти учнів з особливими освітніми потребами засобами музичного мистецтва. **Мета:** на основі аналізу наукового доробку вітчизняних дослідників обґрунтувати актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами початкової школи та описати досвід такої підготовки засобами модульної технології в освітній*

практиці Криворізького державного педагогічного університету. **Методи дослідження.** Логіка наукового пошуку забезпечувалась використанням комплексу теоретичних методів наукового пізнання : аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, складання бібліографії для вивчення стану розробленості окресленої проблеми в науковій літературі; методу моделювання – для створення спеціального змістового модуля в межах навчальної, нормативної дисципліни. **Результатом дослідження** є створення та впровадження у процес професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Криворізького державного педагогічного університету спеціального змістового модуля «Основи інклюзивної педагогіки» в межах нормативної дисципліни «Методика загальної музичної освіти та інтегрованого курсу «Мистецтво». **Висновки.** Досвід Криворізького державного педагогічного університету щодо професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до впровадження інклюзивної освіти на уроках мистецтва початкової школи засвідчує ефективність такого підходу як створення спеціального змістового модуля «Основи інклюзивної педагогіки» в межах нормативної дисципліни «Методика загальної музичної освіти та інтегрованого курсу «Мистецтво».

Ключові слова: інклюзивна педагогіка, інклюзивна освіта, особа з особливими освітніми потребами, музичне мистецтво, професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва, модульна технологія.

Modular Technology for Learning the Basics of Inclusive Pedagogy by Future Music Teachers

Rakityanska Lyudmyla Mykolayivna

Doctor of Pedagogical Science, Associate Professor, Associate Professor of the Methodological Department of Music Education, Singing and Choral Conducting of the Kryvyi Rih State Pedagogical University, <https://orcid.org/0000-0003-3586-2754>

Abstract. The article examines the issue of future music teachers' training, students of higher education at the first (Bachelor) level, for inclusive education of primary school students. Emphasis is made on reforming changes in the system of primary education, in particular, the introduction of an inclusive form of education. They put forward fundamentally new requirements for the level of professional training for future teachers, including music teachers, who are able and ready to approach inclusive education professionally for the students with special needs by means of musical art. **Purpose** is to justify the relevance of the problem of professional training of future music teachers for the inclusive education of students with special educational needs in primary school and to describe the experience of such training by means of modular technology in the educational practice of the Kryvyi Rih State Pedagogical University (based on the analysis of the scientific work of Ukrainian researchers). **Research methods.** The logic of scientific research was provided by a set of theoretical methods of scientific knowledge: analysis, synthesis, comparison, generalization, compiling a bibliography to study the state of development of the outlined problem in scientific literature; modeling method for creating a special content module within the educational, regulatory discipline. **The result** of the study is creation and implementation into the process of professional training for future music teachers of the first (Bachelor) level in Kryvyi Rih State

Pedagogical University the special content module named «Fundamentals of Inclusive Pedagogy» within the educational, normative discipline «Methodology of General Music Education» and integrated «Art» course. **Conclusions.** The experience of the Kryvyi Rih State Pedagogical University regarding the professional training for future music teachers such as implementation of inclusive education of art classes in elementary school proves the effectiveness of such an approach via creation of special content module, named «Fundamentals of inclusive pedagogy» within the educational, regulatory discipline «Methodology of General Music Education» and integrated course «Art».

Keywords : inclusive pedagogy, inclusive education, students with special educational needs, musical art, professional training of future music teachers modular technology.

Вступ. В умовах реформування вітчизняної системи освіти впровадження в освітній процес концептуальних засад Нової української школи, законодавчо закріплених державними нормативними документами, закономірно пов'язано з необхідністю якісно нового рівня професійної підготовки педагогічних кадрів, готових і спроможних до ефективної реалізації освітніх потреб та запитів суспільства.

Соціально-педагогічним феноменом, що визнаний нині в Україні «суспільною ідеологією» [1], «інноваційною проблемою XXI століття» [2], «актуальною потребою і напрямом освітньої політики держави і підготовки педагогічних кадрів» [3], «сучасною моделлю навчання» [4] виступає інклюзивна освіта, ідеї якої імplementовані у сферу вітчизняної освіти лише декілька років тому. Разом з тим аналіз законодавчих, нормативних документів, наукових напрацювань вітчизняних дослідників у цій галузі та результати освітньої практики свідчать, що інклюзивна освіта в сучасній українській школі

розглядається невід'ємною складовою освітнього процесу, що забезпечує рівні можливості для дітей з типовим та атиповим розвитком (діти з особливими освітніми потребами – ООП) у здобутті якісної освіти, стверджуючи її індивідуально-особистісні гуманістичні засади.

Варто підкреслити, що для сучасної української школи на шляху до світового освітнього простору утвердження гуманістичної освітньої парадигми, як пріоритетного напрямку її реформування, не є чимось абсолютно новим, запозиченим з міжнародного досвіду. Аналіз національно-культурних традицій, поглядів відомих українських діячів у сфері освіти в різні історичні періоди свідчить про те, що джерелом і глибинним корінням гуманістичних ідей в Україні є українська «філософія серця», український кордоцентризм, витoki якого пов'язані з часами Київської Русі і який виник як українська духовна традиція, що «виконує функцію ментальної детермінанти» [5]. Ідеї філософії серця, її гуманістично-світоглядні засади були розвинуті видатними українськими мислителями-гуманістами періоду XIV–XVIII століть Юрієм Дрогобичем, Касіяном Саковичем, Інокентієм Гізелем, Петром Могилою, Григорієм Сковородою, Памфілом Юркевичем, Тарасом Шевченком [6].

Особливе місце в історії світової педагогічної думки ХХ століття займає педагогічна спадщина Василя Сухомлинського, видатного українського педагога-гуманіста, автора широко відомої праці «Серце віддаю дітям» [7].

Стрижнем педагогічної концепції Івана Зязюна, відомого сучасного українського філософа, педагога є ідеї гуманізму і добротворення, покладені в основу його фундаментальної праці «Педагогіка добра: ідеали і реалії» [8].

На ґрунті філософії українського кордоцентризму в ХХІ столітті відомим філософом сучасності Василем Кременем обґрунтована теорія людиноцентрованої побудови суспільства як гуманістично орієнтованої політики державотворення в Україні, в контексті якої визначена стратегія

розвитку національної освіти з одним із базових концептів – дитиноцентризмом, визнаним засадничим принципом розбудови Нової української школи [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Огляд літератури). У проблематиці сучасних наукових досліджень українських вчених вагоме місце посідають питання інклюзивної освіти, про що свідчать дисертаційні дослідження останніх років, монографічні видання, чисельні наукові статті, матеріали Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференцій, наукові періодичні видання у галузі інклюзивної педагогіки, навчальні посібники для студентів тощо. Поступово у вітчизняному науково-освітньому просторі формується і набуває статус відносно самостійної галузі наукових знань інклюзивна (спеціальна) педагогіка як складова загальної галузі педагогічних наук. Збільшується кількість системних наукових розвідок у галузі інклюзивної педагогіки, розробляються теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти, її діагностичний та технологічний інструментарій, дидактико-методичне забезпечення на рівні особистості, закладів освіти, суспільства. Усе більш широким за змістом стає власний глосарій базових понять інклюзивної педагогіки : інклюзивна освіта, особа з особливими освітніми потребами, інклюзивна модель навчання, інклюзивне освітнє середовище, інклюзивна компетентність учителя, інклюзивно-ресурсний центр, соціально-психологічний супровід «особливої» дитини тощо. Сутнісні характеристики та значення складових понятійного апарату інклюзивної педагогіки знайшли глибоке наукове обґрунтування у працях С. Альохіної, К.Бовкуш, О.Воротинцевої, А. Колупаєвої, Г. Лещук, З. Савчук та інших.

Аналіз наукових публікацій вітчизняних учених засвідчує, що у сучасному науковому просторі інклюзія розглядається як об'єкт міждисциплінарного дослідження, де перетинаються знання таких наукових галузей як : фізіологія людини, медицина, психологія, педагогіка, корекційна педагогіка, тощо.

З огляду на унікальність мистецтва, зокрема і музичного, яке визнано особливим, незамінним засобом емоційно-позитивного впливу на людину, розвитку її внутрішнього емоційно-чуттєвого, інтелектуального, творчого потенціалу, в останні роки фокус уваги вітчизняних науковців зосереджений на дослідженні корекційно-розвивальних можливостей мистецтва та практичних шляхів їх застосування в інклюзивно-освітньому процесі. Цій проблемі присвячені наукові праці М. Бриль, К. Богяну, С. Васильєвої, І. Кузави, М.Лопатіної, О. Ляшенко, Н.Овчаренко, Є. Проворової та ін.

У результаті теоретико-аналітичного дослідження Н. Овчаренко та К.Богяну [15] сформульовано поняття «інклюзивна музична освіта», яка, за концепцією науковців, є «результатом засвоєння систематизованих музичних знань, умінь, навичок через отримання системи освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу (середовища) усіх його учасників» [15, с. 289]. Науковцями окреслені специфічні риси інклюзивної музичної освіти в Україні, обумовлені унікальністю українського музичного мистецтва, багатством його вокальних та інструментальних жанрів, які використовуються в освітньому процесі закладів освіти. Підкреслена особлива роль української пісні в хоровому вихованні дітей, як форма співтворчості та художньо-творчого самовираження, що об'єднує в собі глибокий гуманістичний зміст з інтонаційною, мелодійною щирістю та красою. Ефективною формою інклюзивної музичної освіти, що інтегрує процеси музичного навчання, виховання і розвитку на уроках розглядається і колективне музикування учнів на народних музичних інструментах, що дозволяє їм відчувати спільну емоційну близькість, єднання у колективній творчості як повноцінних і рівноправних учасників музично-виконавського процесу. Виявлена специфіка інклюзивної музичної освіти

дозволила вченим сформулювати її специфічні принципи, як-от : принцип культуровідповідності, аксіологічності, мистецько-особистісної толерантності, гармонізації.

Окреслюючи напрями розвитку інклюзивної музичної освіти в Україні, М.Лопатіна [18] підкреслює важливість впровадження в освітній процес закладів загальної середньої та мистецької освіти заходів, спрямованих на правову, дидактичну та методичну підтримку інклюзивного навчання. Розвиток вітчизняної інклюзивної музичної освіти, на думку вченої, забезпечується створенням комплексу спеціальних умов, серед яких вона виокремлює : фахову підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти; перепідготовку та підвищення кваліфікації учителів музичного мистецтва з метою набуття навичок роботи з «особливими» дітьми; розроблення для таких дітей індивідуальних програм розвитку; використання світового досвіду у цій галузі. Проблема фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти потребує, на думку вченої, наповнення компонентів освітньо-професійної програми підготовки інклюзивним змістом освіти [18, с.107].

С. Васильєва [2] вважає, що у процесі соціалізації дитини з особливими освітніми потребами вагому роль відіграє пошук і використання коригувально-розвивальних технологій, серед яких особливе значення надається арттерапевтичним технологіям – як способам одночасного залучення в дію когнітивної, комунікативної, творчої та емоційної сфер, забезпечуючи дітям активну міжособистісну взаємодію та емоційний комфорт [2, с. 29].

Аналізуючи проблемні аспекти впровадження інклюзії в мистецькій освіті, М. Бриль [16] акцентує на необхідності забезпечення готовності вчителів мистецьких дисциплін до такого виду професійної діяльності і справедливо

зауважує, що у закладах мистецької освіти практично не готують фахівців для роботи з навчання дітей з особливими освітніми потребами. Спираючись на нормативні документи щодо прав і обов'язків мистецьких шкіл з інклюзивного навчання, дослідниця наголошує на загостренні питання щодо кадрового, методичного, соціально-психологічного забезпечення освітнього процесу з інклюзії у закладах спеціалізованої освіти мистецького спрямування.

О. Ляшенко [2] розглядає інклюзивну музичну освіту як дослідницьку проблему, що потребує особливої уваги. Грунтуючись на провідній проблемі в галузі мистецької освіти як проблемі мистецького розвитку особистості через інтеграцію розумової та духовно-емоційної діяльності, дослідниця визначила низку перспективних напрямів розвитку інклюзивної мистецької освіти, серед яких : модернізація змісту мистецької освіти дітей з особливими освітніми потребами; розробка принципів відбору навчального матеріалу з урахуванням потреб музичного розвитку особистості у розмаїтті різновидів художньої діяльності; застосування нової методики, яка базується на художньо-образному засвоєнні світу; розробка та впровадження в практику психолого-педагогічних умов, що сприятимуть розумовому та духовно-емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами [2, с. 490].

Структуру фахових компетентностей вчителів з інклюзивного навчання запропонувала у своєму дослідженні Є. Проворова [19, с. 162], виокремлюючи такі компоненти як : *мотиваційно-орієнтаційний* (наявність мотивації до здійснення інклюзивного навчання; сукупність особистих орієнтацій та цінностей вчителя; толерантність; зосередженність на спілкуванні та взаємодії; необхідність розробки теорії та методик інклюзивної освіти); *інформаційний* (теоретичні знання; правові знання; розуміння психологічних освітніх закономірностей та особливостей вікового й особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами; технологічні знання; конструктивні навички;

розуміння способів проєктування, коригування, прогнозування; оцінка ефективності інклюзивного навчання дітей); *операційний* (навички постановки цілей, вибір оптимальної організації та оцінювання навчальної роботи дітей з ООП; комунікативні навички; майстерність впровадження різних методів педагогічної взаємодії; здатність створювати розвивальне інклюзивно-освітнє середовище). Науковець стверджує, що сформованість у вчителя фахових компетентностей з інклюзивного навчання забезпечує йому готовність до такого виду професійної діяльності.

Отже, аналіз наукових поглядів вітчизняних учених у галузі інклюзивної музичної освіти засвідчує одностайну думку щодо необхідності проєктування змісту вищої педагогічної освіти у відповідності до нагальних потреб сьогодення, зокрема, забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до здійснення інлюзивного навчання у закладах загальної середньої та спеціалізованої мистецької освіти.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку і модернізації вітчизняної системи освіти є її технологізація, представлена достатньо ґрунтовною класифікацією сучасних освітніх та педагогічних технологій, принциповою ознакою яких є гарантованість досягнення очікуваних результатів та проєктування майбутнього освітнього процесу. Широковживаною в системі освіти є модульна технологія навчання, яку вперше запровадив в Україні відомий вчений-дидакт А. Алексюк [20]. Акцентуючи на необхідності перебудови освітнього процесу у вищій школі, вчений розглядав можливість застосування міжпредметно-модульного підходу до вивчення дисципліни «Педагогіка», в результаті чого зміст дисципліни підлягав структуруванню за окремими темами-модулями, назва яких відповідала основному фундаментальному поняттю.

А. Фурман [21], досліджуючи особливості модульно-розвивального навчання учнів, принципи, умови його забезпечення, приходять до створення модульно-розвивальної технології як гармонійної єдності змісту, форм, методів й засобів навчання, що оптимізує психосоціальне зростання як вчителя, так і учня.

Модульно-рейтингову технологію вивчення дидактики досліджував В.Бондар [22]. Учений обґрунтував теоретичні засади модульного структурування змісту дидактики, розкривши сутність і значення його базових понять. Зокрема, за його концепцією, «модульне навчання – це процес засвоєння навчальних модулів в умовах повного дидактичного циклу, який включає мету й завдання, мотивацію на якісне засвоєння, зміст (навчальний модуль), методи й форми прямої, опосередкованої та самостійної навчально-пізнавальної діяльності, корекцію, самооцінку й оцінку результатів засвоєння знань, умінь та навичок, що входять до його структури» [22, с.197]. Модуль навчальної дисципліни вчений розуміє як «не просто її частина (тема чи розділ), а інформаційний вузол, який у свою чергу є одиницею, що уніфікує підхід до структурування цілого на частини, тобто на окремі модулі» [22, с. 200]. Розглядаючи навчальний модуль як дидактичну одиницю, О. Дубасенюк вважає, що він може вміщувати інформаційний блок, тобто теоретичну складову, практично-методичну, задачі для самостійного розв'язання, контрольні запитання, тестові завдання [23, с. 20]. Модульна технологія характеризується такими ознаками як : логічна завершеність, системність, комплексність.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.
Незважаючи на наявність наукових досліджень в галузі інклюзивного навчання і готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до його здійснення, проблема фахової підготовки учителів-предметників цієї спеціальності в

контексті нових освітніх умов потребує свого подальшого дослідження і розв'язання, яке ми вбачаємо у застосуванні модульної технології у вивченні основ інклюзивної педагогіки майбутніми учителями музичного мистецтва. У статті описано досвід з розроблення та впровадження у процес професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва Криворізького державного педагогічного університету спеціального змістового модуля «Основи інклюзивної педагогіки» в межах нормативної дисципліни «Методика загальної музичної освіти та інтегрованого курсу «Мистецтво».

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті: на основі аналізу наукового доробку вітчизняних дослідників обґрунтувати актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інклюзивного навчання учнів з ООП початкової школи та описати досвід такої підготовки засобами модульної технології в освітній практиці Криворізького державного педагогічного університету.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів (Результати дослідження). З урахуванням теоретичних засад інклюзивної педагогіки, дотриманням базових положень організації модульного навчання, а також, враховуючи результати попередніх наукових досліджень, з метою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інклюзивного навчання учнів початкової школи (з типовим та атиповим розвитком) нами було створено в межах навчальної нормативної дисципліни «Методика загальної музичної освіти та інтегрованого курсу «Мистецтво» спеціальний модуль «Основи інклюзивної педагогіки», змістове наповнення і структура якого має відповідну логіку. Розглянемо більш конкретно.

Базовою навчальною дисципліною професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва рівня «бакалавр» у Криворізькому державному

педагогічному університеті є «Методика загальної музичної освіти та інтегрованого курсу «Мистецтво», мета якої – формування методичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як складової їх професіоналізму. Програма навчальної дисципліни складається з 7 модулів, які доповнено змістовим модулем «Основи інклюзивної педагогіки» (0, 5 кредита). Зміст модуля відображає сучасні досягнення вітчизняної та зарубіжної науки і практики у царині інклюзивної освіти і покликаний забезпечити достатній рівень знань, умінь, цінностей майбутніх учителів музичного мистецтва із теоретичних та практичних основ професійної діяльності у сфері інклюзії, що сприятиме формуванню інклюзивної компетенції майбутніх фахівців. Наводимо зміст модуля «Основи інклюзивної педагогіки».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ»

Тематика лекційних занять

Тема 1. Теоретичні основи інклюзивної педагогіки

- 1.Інклюзивна педагогіка як вид спеціальної педагогіки, її понятійний апарат.
- 2.Законодавчі засади інклюзивної освіти.

Включення дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір – світова тенденція освітньої галузі. Закон України «Про освіту» ст. 20 «Інклюзивне навчання». Концепція розвитку інклюзивної освіти (Наказ МОН від 01.10.2010 № 912 [«Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання»](#)). Нормативні документи інклюзивної освіти.

К л ю ч о в і п о н я т т я : діти з особливими освітніми потребами; інклюзія; інклюзивна педагогіка; інклюзивна освіта; інклюзивно-освітнє середовище; принципи інклюзивного навчання; корекційне навчання.

Опрацювання літератури:

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження

<http://www.twirpx.com/file/974948> (дата зверення : 28.08.23).

2. Колупаєва А. А. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти в Україні. Інклюзивна освіта – якісна освіта для всіх. *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи* : монографія. Київ. С. 142–232.

3. Колупаєва А. А. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади як проблема освітнього реформування. *Педагогічна і психологічна науки в Україні* : [зб. наук. пр. Редкол.: С. Д. Максименко та ін.]. Київ, 2007., Т. 3. : Психологія, вікова фізіологія та дефектологія. С. 326-334.

4. Основи інклюзивної освіти : підручник. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.

Тема 2. Інклюзивна компетентність вчителя

1. Інклюзивна компетентність учителя як складова гуманізації освітнього процесу.

2. Моделювання та організація корекційно-розвивальної допомоги учням з ООП. Освітні потреби «особливої» дитини (фізичні, когнітивні, мовленнєві, емоційно-вольові, комунікативні, соціально-поведінкові).

3. Створення сприятливого, емоційно-комфортного середовища. Оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП.

Ключові поняття : професіоналізм вчителя; фахова компетентність в галузі інклюзивної педагогіки; освітні потреби «особливої» дитини; корекційно-розвивальна допомога; індивідуальний навчальний план; індивідуальна програма розвитку; оцінювання навчальних досягнень «особливої» дитини.

Опрацювання літератури:

1. Гудзь К. Готовність педагога до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Педагогічний часопис Волині*. № 1(8). 2018. С. 128–133.

2. Воротинцева О. Інклюзивна компетентність вчителя як вимога сучасності. *Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки*. Вип. 7 : Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика : матеріали 7-ої Всеукр. наук.-практ. конф. (25 березня 2021 р.). Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. С.39–42.

3. Бовкуш К. Інклюзивна компетентність як важлива складова частина професійної компетентності педагога. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (14-15 трав. 2014 р.). Луцьк, 2014, Т. 2, С. 434-435.

4. Лещук Г. Інклюзивна комунікація як інструмент формування інклюзивної культури : термінологічний аналіз. *Social Work and Education*, Vol. 8, No 3. pp. 364–372.

5. Савчук З. Психологічна готовність учителя до роботи в інклюзивному просторі : теоретичний аспект. *Особлива дитина : навчання і виховання*. 2017. № 2. С. 42–47.

6. Фіголь Н.А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/33347> (дата зверення: 28.08.23.).

Зміст практичних занять

Заняття № 1. Тема: Світова практика інклюзивного навчання (на прикладі зарубіжних країн).

Питання:

1. Досвід країн світу з інклюзивної освіти учнів закладів освіти.

Опрацювання літератури:

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження.

<http://www.twirpx.com/file/974948> (дата зверення : 28.08.23).

2. Андрійчук Н. М. Професійна підготовка вчителя до роботи в інклюзивному середовищі : скандинавський досвід.

<http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/25944> (дата зверення: 28.08.23.)

3. Захарчук М.Є., Закаулова Ю. В. Аналіз системи підготовки педагогів інклюзивної школи у США. *Науковий вісник Мелітопольського держ. пед ун-ту*. Серія : Педагогіка, 2024. № 1. С.21–28.

4. Кристопчук Т. Підготовка вчителів для роботи в системі інклюзивної освіти в країнах ЄС. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254030> (дата зверення: 28.08.23.).

5. Пятакова Т. Розвиток інклюзивної компетентності вчителя : швейцарський досвід. <https://doi.org/10.31499/2306-5532.1.2012.18691> (дата зверення: 28.08.23.).

6. Репка В.О. Педагогічний досвід підготовки вчителів інклюзивного навчання у Португалії. *Дидактика*, 2016. № 16. С.311–314.

7. Савчук З. Психологічна готовність учителя до роботи в інклюзивному просторі : теоретичний аспект Електронний ресурс. *Особлива дитина : навчання і виховання*. 2017. № 2. С. 42–47.

8. Токарчук Л. Американська інклюзивна освіта: педагогічна співпраця – українські реалії. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*, 2015. Вип.2. Педагогіка. С.76–79

Заняття № 2. Тема: Мистецькі технології в інклюзивній практиці

Питання:

1. Корекційно-розвивальні можливості музики.

2. Арт-терапевтичні технології корекції сенсорної, розумової, емоційно-чуттєвої, моторно-рухової сфер : музикотерапія, вокалотерапія, евритміка, логоритміка, казкотерапія, фольклоротерапія, «орфовський оркестр».
3. Музично-ігрові технології (дидактичні, розвивальні, емпатійні, сюжетно-рольові ігри; народні хороводні пісні-ігри; артикуляційні, дихальні, пальчикові вправи з музичним супроводом).
4. Методичні аспекти навчання мистецтва учнів в інклюзивно-освітньому середовищі.

Опрацювання літератури:

1. Васильєва С.О., Агаркова Н.О. Арт-педагогіка і арт-терапія у спеціальній та інклюзивній освіті. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Інклюзія в мистецькій освіті»*. 2019. С. 27-30.
2. Головатюк І. Г. Арт-терапія в інклюзивній освіті. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Інклюзія в мистецькій освіті»*. 2019. С.49–52.
3. Казачінер О.С., Бойчук Ю.Д. Основи казкотерапії. Практикум для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. Харків, 2022. 80 с.
4. Призванська Р.А. До питання використання музично-ритмічної діяльності в корекції заїкання. *Наука і освіта*, 2023. Вип. 6. С.58–62.
5. Руденок А.І. Корекційна музикотерапевтична програма пізнавальної активності дітей з особливими освітніми потребами. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1. Т.2 С.168–172.
6. Сакалюк О.П. Арт-терапевтичні техніки як важливий чинник формування емпатійної культури. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова*. Сер. 14. Вип. 16 (21). Київ: 2014.
7. Шпетна О.В. Психологічні аспекти інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в музичні колективи. *Педагогічна академія: наукові*

Практичне заняття № 3. (практико-методичний тренінг).

Завдання:

1. Підбір та демонстрація самостійно опрацьованих мистецьких технологій в роботі з учнями з ООП.
2. Моделювання спеціальних умов на уроці мистецтва для творчого самовираження учнів з ООП (в індивідуальній та колективній формах) з використанням різних видів музичної діяльності (спів, музикування на дитячих інструментах, пластичне інтонування, слухання-аналіз музики).

Зважаючи на обмежений обсяг статті, ми не подаємо перелік тестових завдань як форму контролю з опанування майбутніми учителями музичного мистецтва основ інклюзивної педагогіки.

Таким чином, зміст модуля «Основи інклюзивної педагогіки» побудовано на базових, теоретико-методичних засадах інклюзивної педагогіки, якими передбачена рівноправність усіх дітей у здобутті якісної освіти з метою подальшої повноцінної життєдіяльності. З урахуванням особливостей мистецької освіти, яку здобувають учні початкової школи, зміст модуля «Основи інклюзивної педагогіки» фокусується навколо корекційно-розвивальних можливостей музичного мистецтва, знання яких забезпечить належний рівень підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в цій галузі.

Висновки. Аналіз наукового доробку вітчизняних учених у галузі інклюзивної освіти дозволяє зробити висновок, що імплементація інклюзивної складової в систему освіти України обумовлює потребу у професійній підготовці вчителів-предметників до такого виду професійної діяльності

відповідно до світових освітніх тенденцій. Нові освітні вимоги, пов'язані з інтеграцією «особливих» дітей у заклади загальної середньої освіти потребують нових підходів до організації та змісту вищої педагогічної освіти у напрямку професійної підготовки вчителя-предметника до інклюзивного навчання. Грунтуючись на результатах опанування студентами КДПУ, майбутніми учителями музичного мистецтва змістового модуля «Основи інклюзивної педагогіки» в межах нормативної дисципліни «Методика загальної музичної освіти та інтегрованого курсу «Мистецтво», можемо стверджувати про ефективність такого підходу. Також наше дослідження в черговий раз довело, що до переліку сфер наукового знання, що утворюють міждисциплінарний характер наукових досліджень феномена «інклюзія», можна впевнено додати музичну педагогіку з її унікальним, корекційно-розвивальним потенціалом, яким мають оволодіти майбутні учителі музичного мистецтва. Подальші дослідження пов'язуємо з визначенням спеціальних педагогічних умов, за яких процес здобуття учнями з ООП музичної освіти буде здійснюватися найбільш ефективно.

Список використаних джерел

1. Лещук Г. Інклюзивна комунікація як інструмент формування інклюзивної культури : термінологічний аналіз. *Social Work and Education*, Vol. 8, No 3. pp. 364-372.
2. Ляшенко О.Д. Інклюзивна мистецька освіта: інноваційна проблема XXI ст. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI ст.:* зб. матер. Міжнарод. нук.-практ. конфф. Київ, 2014. С.483–491.
3. Васильєва С. Артпедагогіка і арттерапія у спеціальній та інклюзивній освіті: *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали I

Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практ. Конференції. Тернопіль, 8 квітня, 2021. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 27–29.

4. Сяба М.О. Інклюзивна освіта як сучасна модель навчання. *Духовність особистості*. 2012. Вип. 2. С.167–171.

5. Сокирко А. Н. Кордоцентризм як ментальна детермінанта української філософської думки доби романтизму. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філософія»*. Черкаси, 2010. Вип. 190. С. 69–74.

6. Ракітянська Л.М. Формування емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та практика : монографія. Кривий Ріг: вид. ФОП Чернявський Д.О. 2020. 487 с.

7. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибр. твори: у 5-ти т.* Київ, 1976. Т.3.

8. Зязюн І.А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук.-метод. посібник. Київ : МАУП, 2000. 312 с.

9. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка, 2008. 424 с.

10. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження

<http://www.twirpx.com/file/974948> (дата зверення : 28.08.23).

11. Бовкуш К. Інклюзивна компетентність як важлива складова частина професійної компетентності педагога. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (14-15 трав. 2014 р.). Луцьк, 2014. Т. 2. С. 434–435.

12. Воротинцева О. Інклюзивна компетентність вчителя як вимога сучасності. *Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки*. Вип. 7 : Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика : матеріали 7-ої

- Всеукр. наук.-практ. конф. 25 березня 2021 р. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2021. С.39–42.
13. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта – якісна освіта для всіх. *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи* : монографія. Київ, 2009. С. 5–31.
14. Савчук З. Психологічна готовність учителя до роботи в інклюзивному просторі : теоретичний аспект. *Особлива дитина : навчання і виховання*. 2017. № 2. С. 42–47.
15. Бриль М.М. Проблемні аспекти впровадження інклюзії в мистецькій освіті. *Інклюзія в мистецькій освіті: виклики, практики, перспективи*: зб. матеріалів Всеукраїнської науко-практ. конференції. Київ, 2019. С.12–18.
16. Овчаренко Н.А., Богяну К.О. Інклюзивна музична освіта: теоретико-аналітичний аспект. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 2019. Вип. 1-2 (13-14). С. 286–293.
17. Кузава І. Б. Мистецтво в корекції розвитку дошкільників із психофізичними вадами : навч. посібник. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 104 с.
18. Лопатіна М. Основні напрями розвитку інклюзивної музичної освіти в Україні. *Імідж*, № 5 (200), 2021. С.102–108.
19. Проворова Є.М. Підготовка вчителів музики до роботи в інклюзивному класі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 71, Т. 1, С.160–165.
20. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій. Модульне навчання. Київ : Лебідь, 1993. 220 с.
21. Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення: монографія. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 340 с.
22. Бондарь В.І. Дидактика : підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ: Лебідь, 2005. 262 с.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

23. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики* : монографія / за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2009. С.14–47.